

Startnotitie MER
Inrichtingsplan Haarrijnseplas

Opdrachtgever : **Gemeente Vleuten-De Meern**
Dorpstraat 9
3451 BH VLEUTEN

Door : **Adviesburo De Meent b.v.**
Bosscheweg 139c
5282 WV BOXTEL
tel: 0411 - 678055
fax: 0411 - 686339
Email: Meent@kpd.nl.

Samenstelling : **E-J Beenackers/C. De Wilde**

Projectnummer : **060AA5**

Bestandsnaam : **060AA5L3.WPD**

Datum : **14 Mei 1998**

Inhoud

1	Basisinformatie	3
2	Inleiding	5
3	Aanleiding en doel	7
3.1	Voorgenomen activiteit en de te nemen besluiten.	7
3.2	Planologisch kader	7
3.2.1	<i>Rijksbeleid</i>	8
3.2.2	<i>Provinciaal beleid</i>	9
3.2.3	<i>Regionaal beleid</i>	11
3.3	Gemeentelijk beleid	12
4	Te onderzoeken alternatieven	14
4.1	Verkenning van de bandbreedte binnen de genomen besluiten	14
4.2	De plan-alternatieven	16
5	Gevolgen voor het milieu	17
5.1	Korte kenschets van het gebied	17
5.2	Mogelijke milieu-effecten	18
5.2.1	<i>Cultuurhistorie en geomorfologie</i>	19
5.2.2	<i>Bodem, specietransport en water</i>	19
5.2.3	<i>Flora en fauna</i>	20
5.2.4	<i>Geluidhinder, luchtverontreiniging, belevingswaarden</i>	20
6	Relatie MER met het inrichtingsplan	21
6.1	De koppeling inrichtingsplan met het MER	21
6.2	Te nemen m.e.r.-plichtige besluiten	21
6.3	MER-procedure	22

1 Basisinformatie

Projectgegevens:

* Initiatiefnemer:

Gemeente Vleuten-De Meern.

Het projectbureau Leidsche Rijn is de centrale ontwikkelingsorganisatie van de VINEX locatie Leidsche Rijn.

- In de periode 1995 - 2008 wordt een woonwijk van 30.000 woningen ontwikkeld.
- Kenmerk van de wijk is een duurzaam waterbeheerssysteem, waarin een centrale waterplas opgenomen is, de Haarrijnseplas.
- Het projectmanagement van de waterplas is in handen van Adviesburo De Meent b.v.

* Te nemen besluit:

- Verlenen van een ontgrondingsvergunning en milieuvergunning en het wijzigen van het bestemmingsplan.

* Bevoegd gezag:

- Gedeputeerde Staten Utrecht (ontgrondings-/milieuvergunning).
- Gemeente Vleuten-De Meern (bestemmingsplan).

* Activiteit:

- In de polder Haarrijn is de centrale waterplas van het project Leidsche Rijn gepland. Deze plas heeft een functie in het waterbeheerssysteem (met name waterbuffering) en in de grondstofvoorziening (ophoogzand ten behoeve van omliggende woonwijken en infrastructuur). De eindbestemming van de te realiseren plas is enerzijds natuurgebied (zuidoever; ca. 60 ha eilanden, sloten en plas-drasstroken) en anderzijds recreatiegebied (noordoever; ca. 10 ha. strand- en oeverrecreatievoorzieningen).

De plas maakt deel uit van een grotere landschappelijke structuur en heeft in het bijzonder betekenis als element in de ecologische verbindingszone tussen landgoed de Haar en het centrale parkgebied van Leidsche Rijn.

In de eindsituatie zal er een open wateroppervlakte van ca. 80 ha ontstaan. Door uitwisseling van zand en klei bestaat tijdens de uitvoeringsfase de ontgrondingslocatie ca. 140 ha (gefaseerd). Een ontgroning groter dan 100 ha is een MER-plichtige activiteit (categorie- Besluit MER: C 16.1). De ontgrondingsvergunning is het MER-plichtig besluit.

Uitgangspunt is dat door het MER het milieubelang volwaardig in beeld gebracht wordt. Het betreft hier een inrichtings-MER. De locatie-MER is reeds in 1997 uitgevoerd in het kader van het Partieel Regionaal Structuurplan.

Het projectgebied van de Haarrijnseplas.

2 Inleiding

In 1995 hebben de gemeentebesturen van Vleuten-De Meern en van Utrecht het Masterplan Leidsche Rijn vastgesteld. Dit Masterplan is opgezet vanuit het VINEX-programma (Vierde Nota Ruimtelijke Ordening Extra).

Naar aanleiding van het vastgestelde Masterplan heeft, op 1 april 1997, het gemeentebestuur van Vleuten-De Meern de Structuurschets Vleuten-De Meern vastgesteld. Dit raadsvoorstel omvat het ruimtelijk kader waarbinnen de groei van de gemeente is vastgelegd.

Hoofddoel vanuit de structuurschets, is het ontwikkelen van ca. 11.000 nieuwe woningen op het grondgebied van Vleuten-De Meern. Vanuit het Masterplan worden op het Utrechts deel van het Leidsche Rijn-project nog eens 19.000 nieuwe woningen en de benodigde bedrijfsterreinen ontwikkeld.

In de Leidsche Rijn speelt water een grote rol. Het water wordt niet alleen gezien als een gezichtsbepalend ruimtelijk element in de wijken, maar het zal ook een voorbeeld-functie krijgen bij het duurzaam beheer van de wijk. Er komt een duurzaam watersysteem in de vorm van een gesloten watercircuit, waarbij de Haarrijnseplas een centrale rol speelt.

Voor het duurzame watersysteem is het wenselijk om de neerslag ter plaatse te gebruiken en de inlaat van 'gebiedsvreemd' water zoveel mogelijk zien te voorkomen. In het Leidsche Rijn-project zal dit gestalte krijgen door de nadere uitwerking van de, middels de in het rapport Nieuwe Stad, Schoon Water (het watersysteem van Leidsche Rijn) vastgestelde randvoorwaarden. Binnen het gebied wordt een groot oppervlak aan open water (Haarrijnseplas) gerealiseerd, dat als bufferingsmogelijkheden voor neerslag en kwel moet dienen. Het oppervlaktewater bestaat uit een plas en een circulatiesysteem dat moet zorgen voor de stroming en zuivering.

Naast de functie in het watersysteem heeft deze ontgroning ook een functie in de grondstofvoorziening van het Leidsche Rijn project.

Voor de realisatie van ca. 30.000 woningen, inclusief infrastructurele voorzieningen en bijbehorende bedrijventerreinen is ca. 14 miljoen m³ ophoogzand nodig. Dit materiaal dient in hoofdzaak op de locatie Haarrijnseplas gewonnen te worden.

Als eindbestemming kent deze plas twee gezoneerde functies: aan de noordzijde recreatie en aan de zuidzijde natuurontwikkeling.

De inrichtingsschets voor de Haarrijnseplas is in concept opgesteld, dit met name voor de voorbereidende onderzoeken voor de aanvragen voor ontgrondings- en milieuvergunning en het bestemmingsplan.

Momenteel wordt er al volop gebouwd aan de VINEX-locatie en ontstaan er steeds meer problemen in verband met de, met de bouwwerkzaamheden gepaard gaande, verkeersbewegingen. Hierdoor is het wenselijk om de aanvragen op korte termijn in te dienen, waardoor er zo spoedig mogelijk met de zandwinning kan worden begonnen. Daarnaast gaat de zandwinning gepaard met een beduidend lager aantal verkeersbewegingen. Het voornemen is om het zand zoveel mogelijk op de plaats van verwerking in depots te brengen door middel van transportbuizen.

Om de diverse procedures zoveel mogelijk parallel te laten lopen is ervoor gekozen de MER, de vergunningaanvragen, het bestemmingsplan gelijktijdig te ontwikkelen.

Bijkomend pluspunt is dat benodigde onderzoeken ten behoeve van de diverse procedures gecombineerd uitgevoerd kunnen worden.

3 Aanleiding en doel

3.1 Voorgenomen activiteit en de te nemen besluiten.

Het is de bedoeling de Haarrijnseplas, nu nog agrarisch (grasland-) gebied, in te richten als een natuurontwikkelings- c.q. recreatiegebied. De waterplas heeft daarbij tevens een functie als bufferplas in het waterbeheerssysteem.

Het materiaal dat bij het realiseren van de plas vrijkomt is bovendien van groot belang voor de ophoogzandvoorziening in de Leidsche Rijn.

De plas met oevers en omlopen heeft een oppervlakte van ca. 150 ha. Het doel natuurontwikkeling is niet MER-plichtig maar de inrichting van een recreatiegebied groter dan 50 ha en een ontgronding groter dan 100 ha zijn wel MER-plichtig. Om een optimale wisselwerking te krijgen tussen het inrichtingsplan en het MER worden deze gelijktijdig opgesteld.

Een MER wordt gerelateerd aan een te nemen besluit. In dit geval is dat:

- Het verlenen van de ontgrondingsvergunning (besluit te nemen door G.S. van Utrecht).

Als na het gebruikelijke overleg het inrichtingsplan en het MER gereed zijn, worden deze aan Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht ter instemming voorgelegd, zodat het inrichtingsplan en het MER de basis kunnen vormen bij de verlening van de ontgrondings- en milieuvergunning. Ook worden het inrichtingsplan en het MER aan Burgemeester en Wethouders van de gemeente Vleuten-De Meern ter instemming voorgelegd, zodat dit plan de basis kan vormen bij de wijziging van het bestemmingsplan voor dit gebied.

3.2 Planologisch kader

Om een beeld te krijgen van het beleid dat andere instanties hebben ontwikkeld voor dit plangebied dan wel het plangebied in een groter verband, zoals de Leidsche Rijn of het Groot Groengebied Utrecht, is dit hoofdstuk opgenomen. Verschillende relevante plannen en nota's zullen in dit hoofdstuk kort besproken worden. De link naar het onderhavig plangebied zal worden gelegd. Hiermee ontstaat het planologisch kader waarbinnen het plangebied zich ontwikkelt.

3.2.1 Rijksbeleid

Vierde Nota Ruimtelijke Ordening Extra (1990)

In de Vierde Nota Ruimtelijke Ordening Extra, de Vinex, wordt het nationaal ruimtelijk beleid van het rijk beschreven. Een belangrijk onderdeel van de Vinex is het streven naar de 'compacte stad'; dit wil zeggen de bouw van nieuwe woningen in of direct grenzend aan de bestaande stad.

De Haarrijnseplas vervult een rol binnen het watersysteem van het woningbouwgebied Leidsche Rijn. Duurzaamheid is een centraal begrip binnen dit woningbouwgebied. Het watersysteem is een van de facetten waarmee duurzaamheid vorm wordt gegeven. Daarnaast vervult de plas een belangrijke rol ter vervulling van de recreatieve behoefte van de inwoners van Leidsche Rijn.

Structuurschema Groene Ruimte (1992)

Het plangebied ligt, volgens het Structuurschema Groene Ruimte, binnen de Randstadgroenstructuur. Daarnaast is het gebied aangewezen als recreatiegebied/-project. Het beleid voor de Randstadgroenstructuur is gericht op het herstructureren van de groene ruimte in en nabij de verstedelijkte gebieden. Ook wordt de bruikbaarheid van de groene ruimte voor de bewoners van het stedelijk gebied vergroot. Doelstellingen hierbij zijn:

- Het veiligstellen van het landelijk gebied door beperkingen op te leggen aan de verstedelijking en de landelijke functies te versterken;
- Geleding ter ondersteuning van de ruimtelijke structuur van het stedelijk gebied;
- Stedelijke functies opnemen die naar aard en omvang passen binnen en afgestemd worden op het landelijk gebied.

Het gebied krijgt een recreatieve functie waardoor de realisatie van de plas past binnen het beleid zoals dat is opgetekend in het Structuurschema Groene Ruimte. De recreatieve voorziening wordt geïntegreerd binnen de groenstructuur van Leidsche Rijn en is daarmee ook zeer bruikbaar voor inwoners van Leidsche Rijn.

Nota Landschap (1992)

Het gebied is van belang in het licht van het hoogwaardige vestigingsmilieu van de stad Utrecht, maar ook als groengebied voor deze stad en als uitloper naar het Groene Hart. Het plangebied is dan ook in het kader van de Nota Landschap aangewezen als aandachtsgebied voor het landschapbeleid.

Daarnaast wijst de Nota Landschap het plangebied aan als Nationaal Landschapspatroon. Het nationaal patroon bestaat uit een casco. Dit is een raamwerk met een duurzaam ruimtelijk karakter waardoor de identiteit van het landschap wordt versterkt. Functies die passen binnen dit 'raamwerk-landschap' zijn onder andere natuur en recreatie; deze functies zullen in het plangebied voorkomen.

Binnen dit raamwerk ontstaan open ruimtes die gebruiksruimte wordt genoemd. Binnen deze gebruiksruimte is plaats voor functies met een hogere ruimtelijke dynamiek dan de functies binnen het raamwerk.

Structuurschema Oppervlakedelfstoffen (deel 4, 1996)

Het structuurschema Oppervlakedelfstoffen (Deel 4 Planologische Kernbeslissing) geeft voor heel Nederland een zonering met betrekking tot het beleid inzake de winning van oppervlakedelfstoffen. Volgens PKB kaart 3 van genoemd schema maakt het projectgebied deel uit van een zone, waarin in beginsel winning van beton en metselzand is toegestaan. Volgens PKB kaart 5 van genoemd schema maakt het projectgebied deel uit van een zone, waarin in beginsel winning van ophoogzand is toegestaan. Op basis van deze zonering verzoekt het Kabinet de Provincies de locaties voor de winning van de genoemde delfstoffen, primair te zoeken binnen de genoemde zone.

3.2.2 Provinciaal beleid

Streekplan Provincie Utrecht (1994)

Het Streekplan beschrijft de hoofdlijnen van het provinciaal ruimtelijk beleid. Het plangebied ligt binnen het stadsgewest Utrecht en maakt deel uit van een geleidingszone. Een geleidingszone zorgt ervoor dat er ruimte blijft tussen verstedelijkte gebieden onderling en tussen het stedelijk gebied en het landelijk gebied. De geleidingszone waarbinnen het plangebied valt scheidt in noord-zuid-richting de geprojecteerde nieuwbouwwijk van de verstedelijkte zone langs de rijksweg A2 en Maarssen en in oost-west-richting het stadsgewest Utrecht en het Groene Hart.

Het Streekplan geeft aan dat in het gebied aan de westzijde van de stad Utrecht landschappelijke vernieuwing plaats zou moeten vinden. De huidige functie van het plangebied is agrarisch; het is geen landbouwgebied met specifieke waarden. Wel biedt het gebied goede mogelijkheden tot ontwikkeling van belangrijke natuurwaarden. Het plangebied vormt als 'natuurontwikkelingsgebied' een deel van de ecologische hoofdstructuur. De EHS valt hier deels samen met de ontwikkeling van bos- en recreatiegebieden.

De voorgestane natuurontwikkeling aan de zuidzijde van de plas past binnen het provinciaal beleid.

In het Streekplan wordt het landelijk gebied gezoneerd; er bestaan vijf verschillende typen landelijk gebied. Deze typering geeft aan welke functies optimale ontwikkelingskansen hebben en waar de accenten binnen dit gebied opgelegd zullen worden. Het plangebied valt aan de oostkant binnen 'landelijk gebied 1' en aan de westkant binnen 'landelijk gebied 3'.

'Landelijk gebied 1' is landelijk gebied dat onder duidelijke invloed staat van het stedelijk gebied. Hier zijn verschillende functies en combinaties van functies gewenst. Bijvoorbeeld tuinbouw in combinatie met intensieve dag- en verblijfsrecreatie bestaat hier tot de mogelijkheden. In 'landelijk gebied 3' heeft het gebied primair een landbouwfunctie. Accenten worden gelegd door grondgebonden landbouw met plaatselijk enige natuurwaarden dan wel bos- en plassen gebied met intensief dagrecreatief gebruik.

Binnen deze beide typering zijn recreatieve voorzieningen zoals de Haarrijnseplas passend.

In het Streekplan wordt aangenomen dat in het noorden en westen van de provincie Utrecht geen winningen voor ophoogzand noodzakelijk zijn. De aanvoer per schip of vrachtauto zou in de behoefte voorzien. Veel belangen verzetten zich ook tegen zandwinningen omdat deze onomkeerbare veranderingen in de landschappelijke structuur en in de functie met zich meebrengen. De voors en tegens van winlocaties dienen daarom zorgvuldig afgewogen te worden. Daarbij dient zuinig te worden omgesprongen met delfstoffen.

Gebiedsperspectief Groot Groengebied Utrecht (1995)

Het rijk heeft in het kader van het Structuurschema Groene Ruimte gebieden aangeduid als groenprojecten. Binnen het Randstadgroen zijn zes gebieden aangewezen als zoekgebied Groot Groengebied. De provincie Utrecht heeft het Groot Groengebied Utrecht uitgewerkt in het Gebiedsperspectief Groot Groengebied Utrecht. De voorgestane ontwikkeling is de ontwikkeling van een keten van groenvoorzieningen rondom de stad Utrecht, aansluitend op de bestaande groenstructuren. Het deelgebied Haarzuilens/Harmelen is van belang voor het plangebied.

De uitwerking van het deelgebied Haarzuilens/Harmelen bestaat uit drie componenten waarvan er een direct van belang is voor het plangebied, namelijk de component over het gebied rond het kasteel. Rond dit kasteel zal een waterrijk landgoederenlandschap worden gecreëerd. Binnen een dergelijk landschap wordt gestreefd naar het behoud

van het landelijk karakter als contrast tot het aanliggende stedelijk gebied. Bovendien bestaat er een afwisseling tussen open en gesloten terreindelen.

In het noordoosten van dit deelgebied zullen de gronden vernat worden tot een waterrijk natuurbos waarin open en gesloten worden afgewisseld door open water en moeras. De vernatting is een aanvulling op de bestaand natte elementen, namelijk de eendenkooi en het berkenbos. Dit natte terrein sluit aan op de Haarrijnseplas.

3.2.3 Regionaal beleid

Intergemeentelijk Structuurplan 2015/Regionaal Structuurplan (1995)

Het Intergemeentelijk Structuurplan 2015 is een uitwerking van het Streekplan van de provincie Utrecht en vormt om deze reden geen belemmering voor de ontwikkelingen. Het Intergemeentelijk Structuurplan is opgesteld onder auspiciën van het Regionaal Beraad Utrecht (RBU). Dit is een samenwerkingsverband van tien gemeenten. De afspraken hebben in het ISP een bindend en op uitvoering gericht karakter gekregen. De uitvoerbaarheid heeft vorm gekregen in een financieel-economisch kader en in afspraken op het gebied van het grondbeleid. Ook zal het regionaal bestuur afspraken maken over het tijdschema van de diverse projecten in onderlinge samenhang.

In het ISP zijn gedetailleerde uitwerkingen gemaakt voor alle deelgebieden van de regio, de zogenaamde flankenstudies. Het Masterplan Leidsche Rijn betreft een uitwerking van de westflank en is als zodanig verwerkt in het ISP (zie paragraaf 3.3 voor een korte beschrijving van het Masterplan Leidsche Rijn).

Het ISP is inmiddels omgezet in een (partieel) Regionaal Structuurplan (RSP). Volgens de Kaderwet Bestuur in Verandering, die geleid heeft tot een wijziging van de Wet op de Ruimtelijke Ordening, krijgt het RSP een toetsende rol.

MER(1997)¹

Bij de opstelling van het ISP hebben milieuoverwegingen een gelijkwaardige rol gespeeld ten opzichte van de andere criteria. Concreet zijn op het gebied van milieu de volgende criteria geformuleerd: de beperking van de mobiliteit, de kwaliteit van de leef- en werkomgeving en de veiligstelling en de ontwikkeling van landschappelijke en ecologische kwaliteiten.

¹Uit: Intergemeentelijk Structuurplan 2015, RBU, 1995.

In mei 1993 is een startnotitie uitgebracht voor een integrale Milieueffectrapportage voor het ISP. In het kader van die rapportage zijn drie alternatieve modellen ontwikkeld voor de ontwikkelingslocatie Vleuten-De Meern. In deze modellen zijn de milieuaspecten van alle onderdelen uit het ISP, zoals wonen, werken, recreatie, groen en infrastructuur, in onderlinge samenhang beschouwd.

De procedure van het MER-ISP kon niet worden afgerond voor de vaststelling van het ISP. Het afronden van die procedure is de voornaamste reden geweest het ISP te vertalen in een RSP. Het MER-RSP is vastgesteld in de vergadering van het algemeen bestuur van het BRU op 25 juni 1997.

3.3 Gemeentelijk beleid

Masterplan Leidsche Rijn (1995)

De verstedelijkingsrichting in Vleuten-De Meern en het westen van Utrecht dat in bovengenoemde nota's is opgenomen is uitgewerkt in het Masterplan Leidsche Rijn. Het Masterplan is in juni 1995 vastgesteld door de gemeenteraden van Vleuten-De Meern en van Utrecht.

In dit Masterplan wordt richting gegeven aan de toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen in dit gebied. Bij het opstellen van dit plan is als leidraad voor de hele Leidsche Rijn gekozen voor drie sturende begrippen: compactheid, duurzaamheid en identiteit.

Compactheid is vertaald in 'nabijheid'; er is concreet gezocht naar mogelijkheden om de nabijheid van de grote stad Utrecht uit te buiten. Dit heeft voor Vleuten-De Meern consequenties voor de ontsluiting.

Aan het begrip duurzaamheid wordt op verschillende manieren invulling gegeven. In ecologische zin wil dat zeggen dat binnen de Leidsche Rijn de negatieve milieueffecten zo beperkt mogelijk worden gehouden in de vorm van energie- en grondstoffenvoorraden, vuilemissies etc.. Juist de aanwezige kwaliteiten moeten versterkt worden. Het begrip identiteit heeft betrekking op de wens van de gemeenten Vleuten-De Meern en Utrecht om een eigen en herkenbare gemeente te blijven.

De visie op deze begrippen zoals in het Masterplan, wordt ook gehanteerd in de Structuurschets.

Het totale programma van Leidsche Rijn omvat 30.000 woningen. Hiervan zal tenminste 30% in de sociale sector worden gebouwd. De bijbehorende dichtheid is 37 woningen per hectare en 30% dient gestapeld worden uitgevoerd. Verder moet binnen

Leidsche Rijn 700.000 m² kantoorterrein en 289 hectare voorzieningen en openbaar groen gerealiseerd worden.

Voor groen en milieu is in het Masterplan veel plaats ingeruimd. Tussen Utrechtse en de Vleuten-De Meernse nieuwbouw komt een groot centraal park. Hierin zijn voorzieningen gepland zoals sport- en recreatieterreinen, volkstuinten en begraafplaatsen. Veel aandacht gaat uit naar het watersysteem. Het streven is gericht op een autonoom functionerende waterhuishouding. Dit leidt tot waterrijke woonmilieus en de aanleg van een grote plas ten noorden van Vleuten: de Haarrijnseplas. Ook de energievoorziening zal vanuit milieuperspectief verantwoorde wijze plaatsvinden.

Structuurschets Vleuten-De Meern (1997)

De projectgroep Structuurschets heeft de opdracht gekregen het programma uit de VINEX en het Masterplan Leidsche Rijn te vertalen in een samenhangend totaalontwerp voor het gebied Vleuten-De Meern. Formeel heeft de Structuurschets geen juridisch bindende werking maar het geldt wel als toetsingskader voor de ontwikkeling van bestemmingsplannen.

De Structuurschets ligt wat betreft niveau van detaillering tussen het Masterplan en bestemmingsplannen in.

De Structuurschets Vleuten-De Meern is in juli 1997 door de gemeenteraad van Vleuten-De Meern vastgesteld.

4 Te onderzoeken alternatieven

4.1 Verkenning van de bandbreedte binnen de genomen besluiten

In principe heeft een MER alternatieven, die op hun milieu-effecten beoordeeld en vergeleken worden. Dit betekent, dat er alternatieven met varianten gezocht moeten worden binnen de bandbreedte van de genomen besluiten (zie hiervoor hoofdstuk 3.2).

Samengevat is het vastgestelde beleid voor de Haarrijnseplas:

- de begrenzing van de Haarrijnseplas:
Haarrijnseplas, Vleuten-De Meern; door VHP*, nov. 1997.
- de visie op het natuurontwikkelingsgebied:
Haarrijnseplas, Vleuten-De Meern; door VHP, nov. 1997.
- de visie op de recreatieontwikkeling
Behoefteraming recreatievorm zwemmen en zonnen aan de Haarrijnseplas;
door Adviesburo "De Meent" B.V., maart 1998.
- de visie op de zandwinlocatie
Structuurschets Vleuten-De Meern, door VHP mei 1997.
- de visie op de bufferplas in het watersysteem
Nieuwe stad, schoon water, Het watersysteem van de Leidsche Rijn; door
Projectgroep waterhuishouding Leidsche Rijn, nov. 1997.

De bandbreedte waarbinnen de alternatieven vallen, worden verkend door de volgende vragen:

1. Welke ruimtelijke mogelijkheden passen binnen de vastgestelde visies?
2. Welke kwantiteit (opp./m³) aan ontgronding past binnen de vastgestelde visies?
3. Welke technieken voor de gewenste ontgronding zijn er?
4. Welke beheersmogelijkheden c.q. exploitatiemogelijkheden zijn er?

* VHP Stedebouwkundigen+Architecten+Landschapsarchitecten te Rotterdam

Ad 1.

Een ontgrondingslocatie, met een gecombineerde en gezoneerde eindbestemming, vraagt om een afgewogen ruimtelijke inrichting. Hierbij geven de ecologische- en recreatie-eisen de richting aan.

De ligging in een groter landschappelijk verband is eveneens bepalend voor de ruimtelijke inpassing.

Ad. 2

De diverse functies stellen niet alleen voorwaarden aan de vormgeving en inrichting van de waterplas (ad 1) maar ook aan het volume.

Hierbij wordt als uitgangspunt gehanteerd de hoeveelheden te winnen soorten specie (ophoog-, beton-, metselzand, en andere), dit zowel naar kwantiteit als kwaliteit.

Ad. 3.

Welke technieken voor de gewenste ontgroning zijn er.

Wat zijn de milieueffecten bij verschillende technieken van ontgroning, bijvoorbeeld ten aanzien van ontgraven, transport, in depot zetten en definitief aanbrengen en afwerken van grond/specie.

(bodem-, water- en luchtverontreiniging, voor de bewoners tijdens de uitvoering lawaai, stank, trilling).

Wat is de milieukwaliteit van de te vergraven grond

(bodem- en waterverontreiniging)

Varianten bij methode van ontgroning:

- *delen niet vergraven*
- transport per vrachtwagen, spoor, schip, buis,en combinaties van deze
- locatie van de tijdelijke depots
- wijze van aanbrengen van de depots (ondoortalende lagen, gecontroleerde waterafvoer,.....)
- wijze van aanbrengen en afwerken van de definitieve verhogingen (ondoortalende lagen, afwerklaag)

Ad. 4

Het toekomstig beheer van de plas schept voornamelijk voor wat betreft de recreatie-functie voorwaarden bij de inrichting. Vooral de keuze categorie C of categorie D-inrichting is bepalend in de benadering van de inrichting.

4.2 De plan-alternatieven

Doel van het Milieueffect-rapport is het inzichtelijk maken van de milieugevolgen van de verschillende alternatieven. In de wet Milieubeheer, waarin de MER-procedure staat omschreven, is aangegeven dat bij de milieueffect-rapportage varianten moeten worden gevormd en beschreven, waarbij naast een aantal redelijkerwijs in beschouwing te nemen varianten, tenminste een zogenaamde nul-variant en de meest milieuvriendelijke variant moeten zijn.

Het nul-alternatief

- Dit alternatief voldoet niet aan de genomen besluiten, maar is een theoretische nul-situatie.
- In het nul-alternatief worden de huidige toestand en de autonome ontwikkeling van het milieu van het projectgebied en de directe omgeving onderzocht en beschreven. Deze beschrijving dient als referentie voor de gevolgen voor het milieu ten gevolge van de inrichting en het gebruik.

het minimale alternatief

- Ten aanzien van de diverse functies een minimaal inrichtingsnivo nastreven.

het maximale alternatief

- Ten aanzien van de diverse functies een maximaal inrichtingsnivo nastreven.

het meest-milieuvriendelijke alternatief.

- Dit alternatief wordt na het verkrijgen van de inzichten in de milieu-effecten tijdens het opstellen van het inrichtingsplan en het MER samengesteld.

5 Gevolgen voor het milieu

5.1 Korte kenschets van het gebied

- **Landschappelijke situatie**

Om de landschappelijke kwaliteiten van het gebied aan te duiden is een korte historische terugblik van de landschappelijke ontstaansgeschiedenis op zijn plaats.

Het gebied ligt geomorfologisch gezien aan de noordelijke rand van het rivierengebied, ook al is daar door het ontbreken van een 'echte' rivier, tegenwoordig weinig van te merken. Toch stroomde in vroeger tijden de rivier de Rijn via Utrecht en Leiden bij Katwijk a/d Zee naar de Noordzee. Hieraan kwam omstreeks de dertiende eeuw een einde toen de Rijn bij Wijk bij Duurstede werd afgedamd. De Rijn was voor de afdamming een woeste, sterk stromende rivier. Regelmatig trad de rivier buiten zijn oevers, waarbij zand en klei werden afgezet. De grove zanddeeltjes bezonken vlak langs de rivierbedding, waardoor aan weerszijden van de rivier iets verhoogde oeverwallen werden gevormd. Deze oeverwallen worden samen met de rivier zelf de stroomrug genoemd. De fijne kleideeltjes bleven langer in het water zweven en bezonken pas in de luwte van een rivier. Hierdoor ontstonden laagliggende komgebieden met een zware grondslag van klei. In komgebieden waar het wassende water lange tijd niet kon komen en waar dus een rustige, stabiele hydrologische situatie heerste, begon zich een organisch proces te voltrekken; hier vindt veenvorming op klei plaats.

De verschillen in geomorfologische opbouw van het landschap zijn de basis van de huidige ruimtelijke verschijningsvorm, zoals we die nu kennen. Op de hoge droge stroomrug staat de oudste bebouwing, hier is het landschap het meest verdicht. In de lager gelegen komgebieden zijn van oorsprong veeteelt- of akkerbouwgebieden, het landschap is hier over het algemeen zeer open.

- **Abiotisch milieu**

De meest relevante elementen van het abiotisch milieu zijn de drie bovengenoemde geomorfologische zônes, de zanderige oeverwal, het komgebied en het veen-op-kleigebied welke op korte afstand van elkaar liggen. Deze drie zônes liggen praktisch evenwijdig aan elkaar en in de lengte-as van het gebied.

- **Biotisch milieu**

De westzijde van het gebied grenst aan het landgoed van kasteel Haarzuilens. Dit befaamde landgoed bestaat uit een middeleeuws kasteel omgeven door gevarieerde en rijke bosopstanden, waterpartijen en landerijen. Ruimtelijk is het landgoed als een mozaïekstructuur te typeren; tussen de bossen liggen grote en kleine open ruimten evenwijdig aan de verkavelingsrichting.

De oostzijde kent een agrarisch gebruik en heeft enkele bosopstanden. Hier zal de Haarrijnseplas in ruimtelijk en functioneel opzicht aansluiting gaan vinden op het centrale park van Leidsche Rijn.

Als gevolg van het huidige agrarische (weiland)gebruik van de gronden zijn de huidige natuurwaarden zeer beperkt. De graslandvegetaties in de weilanden en slootkanten zijn vooral die van de zeer algemeen voorkomende, goed bemeste graslanden en voedselrijke poldersloten.

- **Artificieel milieu**

Aan de zuidkant van het gebied liggen bebouwde erven. De hoofdontsluiting wordt gevormd door de Smalle Themaat (Vleuten) en Thematerweg (Haarzuilens). De Smalle Themaat is een lokale smalle weg, de Thematerweg loopt door tot in Haarzuilens. De twee plassen worden doorsneden door de huidige verbindingsweg tussen Vleuten en Maarssen, de Maarssenseweg. Andere wegen komen niet voor in het gebied.

De noordgrens van het gebied wordt voor een belangrijk deel bepaald door de aanwezigheid van een tweetal watertransportleidingen (Waterleidingbedrijf Rijn-Kennemerland, WRK).

5.2 Mogelijke milieu-effecten

Het realiseren van de Haarrijnseplas zal in meer of mindere mate effect hebben op de verschillende abiotische, biotische en artificiële milieucomponenten.

Aan de orde komen: cultuurhistorie en geomorfologie, bodem, specietransport, water, flora en fauna, geluidhinder, luchtverontreiniging en belevingswaarde.

5.2.1 Cultuurhistorie en geomorfologie

Veel cultuurhistorische en geomorfologische kenmerken van dit gebied zullen bij ontgroning verloren gaan. Ten aanzien van deze aspecten worden, ook in het kader van de ontgrondingsvergunningaanvraag, de bestaande gegevens verzameld en gewaardeerd. In het MER wordt aangegeven in welke mate deze waarden aangetast worden.

Ten aanzien van de archeologische waarden wordt eveneens in voorbereiding op de uitvoering een onderzoek uitgevoerd naar mogelijke waardevolle elementen. In overleg met het ROB wordt bepaald hoe met archeologische waarden wordt omgegaan.

5.2.2 Bodem, specietransport en water

De bodemkwaliteit wordt in het kader van de aanvraag ontgrondings- en milieuvergunning en de op te stellen kosten - baten analyse uitvoerig onderzocht en vastgelegd.

Dit betreft zowel bodemsamenstelling (klei - veen - zand) alsook eventuele verontreinigingen. De analyseresultaten worden in het MER samengevat.

Bij de inrichting van de oevers is met name de stabiliteit bepalend. Een stabiliteitsonderzoek maakt eveneens deel uit van de basisonderzoeken.

Het te winnen materiaal (ophoogzand) wordt op deze locatie afgedekt door een laag (ca. 5 m) klei c.q. veen. Dit klei-/veenpakket wordt uitgewisseld met zand in de natuurontwikkelingszone; de effecten hiervan worden in de diverse alternatieven beschreven.

Het ophoogzand kan op verschillende manieren gewonnen, getransporteerd en opgeslagen worden. De milieu-effecten van de diverse mogelijkheden worden in beeld gebracht.

Depôtlocatie en -inrichting, buis- c.q. astransport etc. komen hierbij aan de orde.

Waar specie gewonnen wordt, ontstaat water. Deze onomkeerbare situatie brengt wijzigingen in de geohydrologische situatie met zich mee.

Mogelijke hydrologische effecten worden, volgens de verplichting in de ontgrondingsaanvraag, tevoren uitgebreid onderzocht en vastgelegd. Dit betreft o.a. verdampings-effecten, zandvervanging en wijzigingen in de grondwaterstroming.

Ook eventuele maatregelen ter voorkoming van niet-acceptabele effecten zijn hierin opgenomen.

In de alternatievenstudie zal tevens aangegeven worden in hoeverre de waterplas kan functioneren als bufferplas in het waterbeheerssysteem.

5.2.3 Flora en fauna

De huidige waarden van flora en fauna zijn beperkt maar worden met name in het nul-alternatief toegelicht.

In en vooral aan de randen van de Haarrijnseplas zullen potentieel waardevolle gebieden ontstaan, waarbij de gradiënten en de daarmee de ontwikkelingsmogelijkheden ten aanzien van de huidige situatie sterk zullen toenemen.

Het toekomstig beheer van dit gebied is in dit kader een belangrijk aspect.

In de diverse alternatieven worden de mogelijke ontwikkelingen geschetst en de voorwaarden daartoe aangegeven.

5.2.4 Geluidhinder, luchtverontreiniging, belevingswaarden

Deze milieu-aspecten spelen met name tijdens de uitvoering van de plas een rol. Omwonenden, recreanten en fauna zullen in meer of mindere mate hinder van de activiteiten ondervinden. Alle mogelijke overlast voor, tijdens en na de realisatie moeten in het kader van de milieuvergunningaanvraag van tevoren in beeld gebracht worden; inclusief de te nemen maatregelen om de overlast binnen de normen te brengen. Hiertoe wordt o.a. vooraf een akoestisch onderzoek uitgevoerd en wordt in het z.g. uitvoeringsplan tevoren bepaald welke machines waar ingezet worden. Dit betreft niet alleen de winlocatie, maar ook de depôtterreinen.

Ook de monitoringsprogramma's, o.a. grondwaterpeilen, maken deel uit van de milieuvergunning.

De planlocatie zal landschappelijk ingrijpend veranderen. In het MER worden, naast een beschrijving van de uitgangssituatie, ook foto's opgenomen van de markante punten in het huidige landschap. De beschrijving van de alternatieven wordt aangevuld c.q. verduidelijkt met een aantal 'sfeerbeelden', zodat enig inzicht ontstaat in de toekomstige belevingswaarden.

6 Relatie MER met het inrichtingsplan

6.1 De koppeling inrichtingsplan met het MER

Het opstellen van het inrichtingsplan en het MER resulteren in een inzicht in de milieu-effecten per alternatief en in een vergelijking van de alternatieven op milieu-effecten. Dit resultaat zal de basis vormen voor de keuze van het voorkeurs-alternatief. Dit voorkeurs-alternatief zal verder uitgewerkt worden in het definitieve inrichtingsplan. Ten opzichte van het MER wat zich alleen op de milieu-aspecten richt en gericht is op de m.e.r.-plichtige activiteit de ontgronding, is het inrichtingsplan integraler en gedetailleerder. Bijvoorbeeld economische en financiële aspecten worden toegevoegd en het plan wordt zo nauwkeuring uitgewerkt, dat direct daarna de bestekken voor de uitvoering opgesteld kunnen worden.

In de praktijk betekent dit, dat het MER gelijktijdig met het inrichtingsplan opgestart wordt, want beide hebben veel van dezelfde basisgegevens nodig. De MER zal eerst in concept afgerond moeten zijn, waarna het voorkeurs-alternatief in het inrichtingsplan verder wordt uitgewerkt. Hierdoor ontstaat een wisselwerking c.q. een terugkoppeling tussen het inrichtingsplan en de MER. Als beide in concept gereed zijn, wordt dit produkt aan het bevoegd gezag voor de toetsing van de aanvaardbaarheid aangeboden.

6.2 Te nemen MER-plichtige besluiten

Om de uitvoering van het inrichtingsplan te kunnen starten, moeten eerst drie besluiten genomen worden:

- Het verlenen van een ontgrondingsvergunning;
- Het verlenen van een milieuvergunning;
- Het vaststellen van het ontwerpbestemmingsplan.

Doordat het bevoegd gezag het MER vaststelt en dan gelijktijdig of later instemt met het inrichtingsplan, wordt dit inrichtingsplan de basis voor het verlenen van een ontgrondingsvergunning.

6.3 MER-procedure

Het opstellen van het Milieueffect-rapport zal geschieden volgens een in de Wet Milieubeheer geregelde procedure. Een onafhankelijke Commissie van deskundigen, de Commissie Milieueffect-rapportage (Cmer) zal het MER, waarin de verschillende mogelijkheden van inrichting en beheer zijn beschouwd, toetsen op juistheid en volledigheid en toetsen aan de richtlijnen zoals opgesteld door het bevoegd gezag.

Het Milieueffect-rapport komt als volgt tot stand (zie ook het schematisch overzicht in bijlage 1):

1. Het bevoegd gezag inzake de m.e.r.-plichtige activiteit maakt in de Staatscourant en dagbladen het voornemen van de initiatiefnemer bekend. Bij het project 'Haarrijnseplas' vervullen Gedeputeerde Staten de rol van bevoegd gezag. De initiatiefnemer is de gemeente Vleuten - De Meern.
De regionale inspecteur milieuhygiëne en de Directeur Landbouw, Natuur en Openlucht recreatie in de provincie zijn in de m.e.r. de wettelijke adviseurs.
2. Na publikatie volgt een periode, waarin eenieder zijn wensen voor het te verrichten onderzoek ten behoeve van het MER kenbaar kan maken (1e inspraakmogelijkheid). Deze startnotitie is mede ten behoeve van deze inspraakronde opgesteld. Bovendien zal in deze periode een informatieavond worden gehouden.
3. De Cmer stelt, rekening houdend met de toegezonden wensen, een advies voor de richtlijnen voor het onderzoek op.
4. Het bevoegd gezag stelt de richtlijnen vast, met inachtneming van het advies van de Cmer en de inspraakreacties.
5. De initiatiefnemer verricht het MER-onderzoek.
6. Het resultaat van het onderzoek alsmede de aanbevelingen voor de inrichting worden ter inzage gelegd. Eenieder kan opmerkingen en aanmerkingen over het MER maken (2e inspraakmogelijkheid).
7. De Cmer toetst het MER op juistheid en volledigheid en brengt hierover een advies uit aan het bevoegd gezag.

Eventuele besluitvorming betreffende de Wet Ruimtelijke Ordening, Wet Milieubeheer, Boswet, Wegenwet, Ontgrondingenwet en Wet op de Waterhuishouding zal zoveel mogelijk tegelijkertijd plaatsvinden. Daarbij dient op grond van wettelijke voorschriften inspraak te worden verleend en is er de mogelijkheid tot het maken van bezwaar.

Bijlage 1 Schematische overzicht van de wettelijke procedure
en de koppeling aan de ontgrondingenwet

MER				Art. 3 Ontgrondingenwet			
Termijnen	Initiatiefnemer	bevoegd gezag	Anderen	Initiatiefnemer	bevoegd gezag	Anderen	Termijnen
	Startnotitie						
	Bekendmaking						
13 weken			Inspraak/advies				
9 weken							
(+ max. 9 weken)			Advies richtlijnen Cmer				
		Richtlijnen					
	Opstellen MER			Opstellen aanvraag			
	Indienen MER			Indienen			
6 weken		Beoordeling aanvaardbaarheid MER					
2 maand		Bekendmaking MER					
1 maand			Inspraak/advies			Bezwaren	1 maand
5 weken			Toetsingsadvies Cmer				
				Besluit GS			
				Kroonberoep		Kroonberoep	1 maand
	Evaluatie milieugevolgen						